

Térkép	A Föld felszínének arányosan kisebbitett síkban kiterített felülnézeti rajza.
Földgömb	A Föld felszínének arányosan kisebbitett térbeli modellje.
Méretarány	A kicsinyítés mértéke (arányszám, vonalas aránymérték).
Szintvonal	Az azonos magasságú pontokat összekötő vonal.
Földrajzi fókálózat	A tájékozódás eszköze. Szélességi és hosszúsági körökből álló (a Föld felszínére vetített) koordináta rendszer.
Földrajzi szélesség	Egyenlítőtől északra és délre mért szögtávolság.
Földrajzi hosszúság	A kezdő délkörtől (London, Greenwich) keletre és nyugatra mért szögtávolság.
Geoid	A Föld valódi alakja, nem szabályos gömb.
Tengelyferdeség	Föld tengelye ferde. 66,5 fokos szöget zár be a keringés síkjával.
Földtörténeti korbeosztás	A Föld 4,7 milliárd éves égitest. Ezt az időszakot a tudomány nagy korszakokra tagolja: ősidő, óidő, középidő, újidő.
Pangea	Az óidőben kialakuló szuperkontinens, feldarabolódásával alakultak ki a mai kontinensek.
Thetys	A Pangea feldarabolódásakor a középidőben kialakuló őstenger.
Helyi idő	Nap járása által kijelölt idő, helyről helyre változik.

Zónaidő	Időzónában mért egységesített idő. Elméletileg 24 időzónának kellene lennie, UTC -11-től UTC +12-ig. Ezzel szemben 40 időzóna létezik, UTC -12-től UTC +14-ig, némely időzóna félórás, vagy negyedórás eltéréssel az egész órákhoz képest.
1 nap	A Föld tengelykörüli forgási ideje (megközelítőleg 23 óra és 56 perc).
1 év	A Föld Nap körüli keringési ideje (megközelítőleg 365 nap, 5 óra és 48 perc). Mivel 1 év megközelítőleg 365 és 1/4 nap, ezért minden 4. év szökőév.
Napforduló	Június 21-én (nyári napforduló) és december 22-én (téli napforduló) a legrövidebb illetve a leghosszabb az északi és a déli félgömbön a nappal illetve az éjszaka.
Napéjegyenlőség	Március 21-én (tavaszi napéjegyenlőség) és szeptember 23-án (őszti napéjegyenlőség) az egész Földön 12 órás a nappal és 12 órás az éjszaka.
Üvegházhatás	A légkör hőmegtartó tulajdonsága.
Ózonpajzs	A troposzférában lévő O ₃ réteg, amely megvédi a Földet a káros UV sugaraktól.
Középhőmérséklet	Egy adott időszak hőmérsékleti értékeinek átlaga.
Hőingadozás	Egy adott időszakban mért legmagasabb és legalacsonyabb hőmérséklet közti különbség.
Szél	A felszínnel párhuzamos irányú légáramlás.
Izobár	Az azonos légnyomású pontokat összekötő vonal.
Ciklon	Alacsony nyomású, több ezer km-es légköri képződmény, amely csapadékot szállít (hidegfront, melegfront).
Anticiklon	Magas nyomású légköri képződmény, amely napos derült, időjárást okoz.

Monszun	Évszakos irányváltást mutató szél. Nyáron az óceán felől a szárazföld felé fúj és csapadékot szállít, télen a szárazföld felől az óceán felé fúj. Ekkor csapadékot nem szállít.
Főn	Hegységeken átkelő meleg, száraz bukószél.
Hurrikán	Trópusi viharciklon. Egyéb megnevezése: tájfun.
Tornádó	Mérsékelt övi forgószél, 400-800 km-es szélsébséggel.
Páratartalom	A levegőben lévő vízgőz mennyisége.
Hulló csapadék	Nagyobb magasságban felhőben keletkező és leeső csapadék: eső, hó stb.
Felhő	A légköri párából kialakuló képződmény, amely szilárd és cseppfolyós vizet is tartalmaz.
Zápor	Intenzív eső.
Zivatar	Intenzív eső, melyet villámlás és mennydörgés kísér.
Köd	A talajfelszín közelében kialakuló felhő.
Harmat	Talajmenti képződő cseppfolyós csapadék (0° C felett).
Dér	0° C alatt képződő szilárd talajmenti csapadék.
Zúzmara	0° C alatt intenzíven képződő talajmenti csapadék.

Szmog	Szennyezett levegőben képződő füstköd.
Globális felmelegedés	A légkör átlaghőmérsékletének lassú, de folyamatos emelkedése.
Időjárás	A levegő állapotának (napsugárzás, hőmérséklet, csapadék, szél) gyors fizikai változása.
Földrajzi övezetesség	A Föld gömb alakja miatt a felszínre jutó napenergia mennyisége (hőmérséklet) az Egyenlítőtől a sarkvidékek felé haladva csökken, ezért az éghajlat, a növényzet, a talaj és a felszínformák is övezetesen változnak.
Világtenger	A Föld felszínének kb. 70 %-át borító vízanyag.
Óceán	Óriási méretű, átlagosan 5 km mély sós vízzel telt medencék.
Beltenger	Zárt öböllel rendelkező tengerek.
Peremtenger	Nyitott öböllel rendelkező tengerek.
Self	A szárazföld peremén lévő sekély tenger.
Tengeráramlás	Tartósan fújó szelek által mozgatott hideg vagy meleg vizet szállító képződmények az óceánokban, tengerekben.
Apály	A tengervíz szintjének a csökkenése.
Dagály	A tengervíz szintjének a növekedése.
Tagolt part	Félszigetekkel szabdalta partvidék.

Tagolatlan part	Egyenes lefutású partvidék.
Folyó	Szárazföldön, lejtős mederben lefolyó víz.
Vízgyűjtő terület	Az a terület ahonnan egy folyó az összes lefolyó vizet összegyűjti. Vízársztók határolják.
Vízhozam	A folyómeder keresztmetszetén egységnyi idő (m ³ /s) alatt átfolyó vízmennyiség.
Vízjárás	A mederben lévő víz mennyiségének változása
Árvíz	A folyó medréről kilépő víz.
Deltatorkolat	Folyó végződése. A folyó a hordalékot lerakja és kerülgeti, ágakra bomlik.
Tölcsértorkolat	Folyók kiszélesedő végződése, ahonnan a hordalék a torkolatból elszállítódik.
Tó	Szárazföldi állóvíz.
Mocsár	Sekély állóvíz, amelyet a vízszint alatt már ellepett a növényzet, de felületén még helyenként csillog a víz.
Talajvíz	A talajban lévő víz, csapadékból pótlódik, erősen szennyezett.
Belvíz	A felszínen összegyűlő talajvíz, káros.
Artézi víz	2 vízzáró réteg között rétegnomással rendelkező mélységi víz (kiváló ivóvíz).

Termálvíz	Magasabb hőmérséklettel (min. 20 C°) rendelkező mélységi víz (gyógyvíz is lehet).
Belföldi jégtakaró	A hideg övben a szárazföldeket borító több km vastagságú jégpáncél.
Gleccser	Magas hegységekben lassan mozgó jégfolyam.
Firn	Hóból összefagyott jéganyag.
Moréna	A jég által szállított közettörmelék.
Fjord	U-alakú gleccservölgy, melyet később elöntött a tenger. Ma keskeny mély tengeröblök.
Lavina	Magas hegységben gyorsan lezúduló hótömeg.
Geoszférák	A Földön az anyag fajsúly szerint rendeződött: atmoszféra, hidroszféra, földkéreg, földköpeny, földmag.
Geotermikus gradiens	Föld belsejében levő felmelegedési lépcső. Lefelé haladva 100 méterenként 3 fokkal nő a hőmérséklet.
Geológia	A Föld kőzeteivel, szerkezetével, történetével foglalkozó tudomány.
Kőzet	A földkéreg nagytömegű szilárd ásványtársulása.
Érc	Fém tartalmú ásványtársulás.
Litoszféra	Kőzetburok.

Kőzetburok	A Föld szilárd kőzetekből álló része: a kéreg és a felső köpeny szilárd része (kb. 50-100 km vastag).
Magma	A Föld belsejében lévő izzó kőzetolvadék.
Láva	A felszínre került izzó kőzetolvadék.
Párnaláva	Tengeralatti vulkanizmus képződménye, a bazaltos láva a vízzel érintkezve gyorsan megszilárdul, gömbölyű formát vesz fel.
Globális lemeztectonika	A Föld kőzetburok lemezeit nagy magmaáramlások mozgatják, ezek a folyamatok a kéregszerkezetet alakítják ki.
Vulkanizmus	A magma felszíni tevékenysége.
Hasadékvulkán	Távolodó kőzetlemezeknél kialakuló hasadékvölgyből feltörő bazaltos láva alakítja ki.
Kaldera	Felrobbant vulkáni kráter.
Gejzír	Utóvulkáni működés, forróvizes szökőforrás.
Földrengés	Belső erők hatására a kőzetburokban feszültség halmozódik fel, mely hirtelen kioltódva rengéshullámokat gerjeszt.
Epicentrum	Földrengés rengésközpontja a felszínen.
Hipocentrum	Földrengések kipattanási helye a mélyben, rengésfészek.
Hátság	Távolodó kőzetlemezeknél kialakuló tengeralatti hegységek.

Gyűrődés	Belső erők hatására képlékeny kőzetek redőkbe préselődnek és kiemelkednek.
Redő	Gyűrődéses forma, ami lehet: álló redő, ferde redő, fekvő redő.
Vetődés	Belső erők hatására a kemény kőzetek összetöredeznek, az egyes rögök elmozdulnak.
Rög	Törésvonalak által határolt kőzettömeg, vetődéses forma: kiemelt rög, lépcsős vidék, vetődéses árok.
Hegy	Lejtőkkel határolt zárt térszíni kiemelkedés.
Ősmasszívum	A szárazföldek legidősebb, legvastagabb darabjai (földtörténeti ősidő).
Röghegység	Vetődéssel keletkezett régi lekopott hegységek (földtörténeti őidő).
Lánchegység	Gyűrődéssel keletkezett fiatal magashegységek (földtörténeti újidő, 3. időszak).
Síkság	Vízszintes kiterjedésű terület, ami lehet: alföld, fennsík vagy mélyföld.
Alföld	0-200 m-ig terjedő síkság.
Fennsík	200 m feletti síkság.
Mélyföld	0 m alatti síkság (pl. a Kaszpi-mélyföld Európa és Ázsia határán).
Külső erő	A szél, a víz és a jég építő és pusztító munkát végez. Energiaforrásuk a Nap.

Aprózódás	Külső erő (fagyás vagy hőingás) hatására a kőzetek feldarabolódnak.
Mállás	Víz hatására a kőzetek kémiai szerkezete megváltozik.
Tönkösödés	A felszín intenzív lepusztulása.
Sztyepp	Füves puszta. Egyéb nevei: préri (Észak-Amerikában), pampa (Dél-Amerikában).
Tundra	A hideg öv növényzete (pl.: moha, zuzmó...).
Tajga	Fenyőerdő.
Mangrove	Tengerparti mocsárerdő.
Esőerdő	Az egyenlítői klíma többszintes örökzöld erdősége.
Talaj	A földfelszín legfelső termékeny, laza rétege.
Laterit	Trópusi vörösföld.
Terra rossa	Mediterrán vörösföld.
Podzol	Szürke színű erdőtalaj a fenyőerdők alatt.
Permafroszt	Tundratalaj, a talaj alsó rétege fagyott, a felső réteg nyáron felenged és elmocsarasodik.

Csernozjom	Kiváló mezőségi feketeföld.
Humusz	A talaj szervesanyag tartalma – sötét színű vegyület.
Oázis	Sivatagi vízelőhely.
Vádi	Időszakos sivatagi folyóvíz.
Karsztosodás	A mészkő és a csapadékvíz reakciójából származó folyamatok összessége.
Karr	A mészkő felszínén lévő csapadékvíz által mélyített barázdák.
Dolina	Kisebb kerekded karsztos berogyás a felszínen.
Polje	Nagyobb méretű karsztos medence.
Sztalagmit	Függőcseppkő.
Sztalagtit	Állócseppkő.
Karsztvíz	A mészkő repedéseiben, üregeiben lévő részvíz.
Természetes szaporodás	Az élveszületések számából kivonjuk a halálozások számát (értéke lehet + vagy -).
Migráció	A népesség vándorlása.

Népeségrobbanás	A népesség nagymértékű növekedése.
Keveréknépek	A nagyraszok keveredéséből kialakult embertípusok: mesztic=indián+fehér, mulatt=fekete+fehér, zambó=indián+fekete.
Népsűrűség	Egy négyzetkilométerre eső lélekszám, amely egy adott területen élő népesség és a terület nagyságának hányadosa.
A Föld átlagos népsűrűsége	A Föld lakosainak száma és a szárazföld területének hányadosa. 2010. januárjában kb. 40 fő/km ² .
Korfa	Egy adott társadalom korösszetételét (nemek arányát is) ábrázoló diagram.
Társadalom	Adott helyen élő embercsoport, mely a létfenntartása érdekében szerveződik.
Rasszok	Emberfajták: europid, mongolid, negrid, ausztrolid - teljesen egyenértékűek.
Rasszizmus	Fajgyűlölet.
Apartheid	Faji megkülönböztetésen alapuló rendszer, melyben a fehér kisebbség elnyomta a fekete többséget (Dél-afrikai Köztársaság).
Kasztrendszer	Alá- és fölérendeltségi viszonyok konzerválása születési előjogok alapján (India).
Kereső	Aktív dolgozó réteg, mely jövedelemmel rendelkezik.
Eltartott	Inaktív, nem dolgozó réteg: gyermekek, öregek, munkanélküliek.
Ország	Országhatárokkal rendelkező önálló (szuverén) földrajzi egység.

Település	Adott embercsoport lakó-, munka- és rekreációs (pihenés, szórakozás) helyének térbeli egysége.
Tanya	Szórványtelepülés, elsősorban mezőgazdaság jellegű.
Farm	Fejlett tőkés mezőgazdasági nagyüzem és szórványtelepülés is.
Falu	Kisebb méretű, elsősorban mezőgazdasági jellegű csoportos központi szerepkör nélküli település.
Város	Nagyobb méretű, központi szerepkörrel rendelkező, ipari, szolgáltatási, közigazgatási funkciókat ellátó településtípus.
Urbanizáció	Városodás = városok számának növekedése. Városiasodás = a városi életmód terjedése.
Gettó	Nagyvárosi nyomortelep.
Agglomeráció	Településeggyüttes vagy várostömörülés. Általában több város összenövéséből alakul ki.
Infrastruktúra	Az emberi létesítmények összessége.
Globalizáció	A világszintű egységesedési folyamatok összessége.
Integráció	Országok, cégek közötti együttműködés.
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete, a Föld országait tömörítő szervezet. 2010. januárjában 192 ország volt a tagja.
NATO	Észak-atlanti Szerződés Szervezete. Nemzetközi katonai szervezet. 2010. januárjában 28 észak-amerikai és európai ország szövetsége.
EFTA	Európai Szabadkereskedelmi Társulás. 2010. januárjában 4 tagja volt: Izland, Liechtenstein, Norvégia, Svájc.

NAFTA	Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Társulás. 2010. januárjában 3 tagja volt: Kanada, USA, Mexikó.
OPEC	Kőolajexportáló Országok Nemzetközi Szervezete. 2010. januárjában 13 tagja volt: Algéria, Angola, Indonézia, Irán, Irak, Kuvait, Líbia, Nigéria, Katar, Szaud-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek, Venezuela és Ecuador.
OECD	Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezet. 2010. januárjában 30 tagja volt.
EU	Európai Unió. 2010. januárjában 27 tagja volt.
Gazdasági ágazatok	A gazdasági tevékenység a hatékonyabb termelés miatt specializálódott, ágazatokra bomlott: mezőgazdaság, ipar, szolgáltatások.
Mezőgazdaság	A gazdasági élet egyik alapága élelmiszereket és ipari alapanyagokat termel, fő ágazatai: növénytermesztés, állattenyésztés.
Agrárgazdaság	A mezőgazdasági termelés és az élelmiszeripar együttese.
Ipar	A gazdasági élet egyik alapága kitermeli és feldolgozza a természet nyersanyagait. Energiát, alapanyagot termelő eszközöket és fogyasztási cikkeket állít elő, ágazatai: pl. bányászat, kohászat, gépgyártás, vegyipar.
Szolgáltatások	A gazdasági élet egyik alapága. Valamely más ágazatnak vagy az egyének igényeit elégíti ki, nem hoz létre kézzelfogható terméket („nemtermelő ágazat” de nagyon fontos).
T+K szektor	Oktatás-kutatás-fejlesztés. Ma már önálló ágazatként szokás említeni.
Idegenforgalom	Szolgáltatás. A népesség szezonális mozgása pihenés és szórakozás céljából.
Közlekedés	Szolgáltatás. Termékek, személyek, információ továbbítása, szállítása.
Kereskedelem	Szolgáltatás. Nyersanyag, termék, munkaerő cseréje meghatározott feltételekkel.

Automatizálás	Emberi beavatkozástól mentes termelés (pl. ipari robotok).
Miniatürizálás	Termékek méretcsökkenése a nyersanyagtakarékosság jegyében.
Erőforrás	Olyan kedvező természeti (ásványkincs) vagy társalmi tényező (tőke), melyet a gazdasági élet különféle ágazatai használhatnak.
Komplex kikötőipar	Az olcsó szállítási lehetőség miatt sok iparág (pl. kohászat, gépgyártás, vegyipar) előszeretettel települ a kikötőkbe.
Bányászat	Kitermelő ipar, ásványkincseket termel ki.
Energetika	Elsődleges energiahordozókból (kőolaj, víz, szél stb.), másodlagos energiát (hő, elektromosság) előállító gazdasági ágazat.
Kohászat	Feldolgozó ágazat. Ércből fémeket állít elő.
Gépgyártás	Feldolgozó ágazat. Termelőeszközöket, közlekedési eszközöket, háztartási és egyéb gépeket előállító komplex ágazat.
Vegyipar	Feldolgozó ágazat. Vegyipari folyamatok segítségével gyárt alapanyagot és fogyasztási cikkeket (pl. olajfinomítás, gyógyszergyártás).
Energiahordozó	Energiatartalmú ásványkincs vagy természeti jelenség (lehet megújuló vagy nem megújuló).
Megújuló energiahordozó	Kimeríthetetlen készletekkel rendelkező energiahordozók: Nap, szél, víz, geotermikus-energia, biomassza.
Nem megújuló energiahordozó	Véges készletek rendelkező energiahordozók. Egy részük hamarosan elfogy: szén, kőolaj, hasadó anyagok.
Környezetszennyezés	A környezetet károsító emberi tevékenység.
Környezetvédelem	A környezetszennyezést megelőző, valamint a károkat helyreállító tevékenység.

Globális probléma	Az egész Földre kiterjedő negatív jelenség. Pl.: környezetszennyezés, szegénység, stb.
Fenntartható fejlődés	Hosszútávra tervező környezetbarát termelési mód.
Különleges gazdasági övezet	Példa: Kínában a tengerparti nagyvárosokban állami ellenőrzés mellett külföldi tőkével és technológiával, helyi olcsó munkaerővel piacgazdálkodás folyik.
Iparvidék	Iparágak adott helyen történő tömörülése pl.: a Ruhr-vidék Németországban.
Polderezés	Hollandiában a tengertől területeket foglalnak el. Azokat kiszáritják és termőre fordítják.
Technopolisz program	Japánban (és a világon több helyen is) megépítették a jövő városait, melyben a modern technikát ötvözik az egészséges környezettel és a hagyományokkal (zöld építészet, stb.).
Nomadizmus	Legeltető állattenyésztés, melyben a pásztor az állataival együtt vándorol.
Égető talajváltó gazdálkodás	Trópusi klíma primitív földművelése. Az őserdő felégetése után 2-3 évig folyik a földművelés, majd a talaj kimerülésével a tevékenységet más területen folytatják.
Belterjes gazdálkodás	Intenzív földhasznosítással kisebb földterületen általában nagyobb terméshozamot érnek el.
Külterjes gazdálkodás	Kevésbé intenzív földhasznosítással az alacsonyabb termésátlagot a jóval nagyobb terület művelése ellensúlyozza.
Bartel kereskedelem	Cserekereskedelem. Az adott termékért nem pénzzel, hanem másik termékkel, áruval fizetnek.
Hungaricum	Speciális magyar termék, mely külföldön jó áron értékesíthető. Pl.: tokaji aszú, kalocsai paprika, stb.
Fogyasztói társadalom	Korunk társadalmában a fogyasztás, pénz megkeresése és elköltése központi szerepet tölt be.
Információs gazdaság	Korunkban a gazdasági élet elképzelhetetlen korszerű információkezelés, információáramlás nélkül. Ennek központi eleme a számítógép és az internet.

Multinacionális cég	Nemzetközi óriáscég.
Világgazdaság	Az egész Földre kiterjedő gazdasági rendszer.
Tőkés piacgazdálkodás	Magántulajdonban lévő cégek fejlett ártermelése a kereslet és kínálat alapján. A világgazdaságban általános termelési mód.
Szocialista tervgazdálkodás	Állami tulajdonú cégek kevésbé hatékony termelése a szocialista országokban, a piaci viszonyok figyelmen kívül hagyásával.
Szocialista piacgazdálkodás	Kínában a szocialista és a tőkés gazdálkodás elemeit vegyítik. Ez az erős állami felügyelet melletti piacgazdálkodás.
Privatizáció	Állami tulajdon magánkézbe adása.
Teljes foglalkoztatás	Mindenkinek van munkahelye, attól függetlenül, hogy valóban hasznos munkát folytat vagy nem.
Munkanélküliség	A felesleges munkaerő munkalehetőség hiányában nem tud elhelyezkedni.
Pénz	Általános fizető, értékmérő, értékmegőrző és forgalmi eszköz.
Valuta	Az adott ország pénzneme. Szlovákia = EUR, Magyarország = HUF.
Deviza	Külföldi ország pénzneme.
Profit	Nyereség, haszon.
Tőke	Hosszabb időre befektetethető pénz, egyéb anyagi és szellemi javak.
Részvény	Részvénytársaság által kibocsátott értékpapír.

Bank	Pénzügyi tranzakciókat (hitel, folyószámla-vezetés, befektetés stb.) végző cég.
Tőzsde	Olyan „piac” ahol értékpapírokkal, részvényekkel kereskednek a piaci viszonyok alapján.
Működő tőke	Befektetett pénzösszeg, mely magánál nagyobb értéket termel.
Bankhitel	Pénz kölcsönadása (természetesen profitért - kamat) valamilyen fedezet ellenében (jelzáloghitel, személyi kölcsön, stb.).
Kamat	A hitel ára.
Adó	Az államnak kötelezően fizetett pénzbeni juttatás.
Vám	A külkereskedelem után szedett állami adó.
GDP	Bruttó hazai termék (Gross Domestic Product): egy adott ország által egy év alatt megtermelt termékek és szolgáltatások piaci összértéke. Az érték általában egy lakosra lebontva és amerikai dollárban van kifejezve.
Infláció	A pénz értékének romlása.